

Baudelaire: Pahan kukat | Maailmankirjat

Salaovia sanomattomaan

JANI VANHALA

On aika outo ilmiö, miten sitkeästi ihminen onnistuu välttelemään sellaisia asioita, jotka vaikuttavat häneen voimakkaimmin. Kun hiivin eräänä sadetta enteilevänä päivänä noutamaan arvostelukappalettani Sammakon kirjakaupasta Eerikinkadulla, tajusin lopulta, miten totaalisesti olin onnistunut pyyhkimään **Baudelairen** mielestäni. Voisi olettaa, että jos joku hahmo ja hänen ajatuksensa määrittävät vahvasti ihmisen suuntautumista, hän käyttäisi aikansa kuumeisesti tähän hahmoon ja hänen ajatuksiinsa tutustumiseen. Hän toimisi kuin maolaiset, jotka opettelivat ulkoa johtajansa ajatuksia. Sen sijaan omassa tapauksessani, tai paremminkin suhteessani Baudelaireen, havaitsen, että se on rakentunut täysin toisin. Siinä on jotain samaa, josta teoksen suomentaja, **Antti Nylén**, puhuu sisältöä korostavan käännösmetodinsa yhteydessä. Nylén sanoo, että se on “vaatinut [häntä] uskomaan, että [hänellä] on mystinen pääsy Baudelairen materiaaliin, hänen tunteisiinsa ja ajatuksiinsa.”

“Mystisen pääsyn” voi mielestäni ymmärtää myös Baudelairen omaa ilmaisua mukaillen. Kun hän päättää *Pahan kukkien*_avausrunon lukijan puhutteluun “kaksinaamaisena” ja “kaltaisenaan”, voi tämän tulkita rikostoveruuden paljastamiseksi. Kyse on pohjimmiltaan siitä, että ne lukijat, jotka tuntevat Baudelairen puhuttelun kosketuksen, ovat jo jossain kätkeytyksessä suhteessa häneen ja hänen kuvaamiinsa ilmiöihin. Uskaltaisin jopa väittää, että tällaisen kosketuksen kokeminen on välttämätön ehto sille, että joku jaksaa aidosti kiinnostua *Pahan kukista*. Se on näet muodollisesta eleganssistaan huolimatta melko puuduttava ja ei-viihdyttävä teos, joka koostuu etupäässä barokkisen tummista vuodatuksista, jotka alkavat saada isompina massoina kahlattuna koomisia piirteitä. Jos lukija ei pysty tavoittamaan tämän tulvan alta teoksen varsinaista liikettä, siis sen tapaa seurata hyvin läheltä ihmisen kätkeytyneen sielunelämän oikkuja, ei lukemisesta voi jäädä käteen muuta kuin kulttuurinen pääoma, jonka houkutus ei jaksakaan enää kantaa maailmassa, jossa juhliittuja sankareita ovat mm. nettipokerin pelaajat.

Oma kiinnostukseni *Pahan kukkiin* on siis syntynyt ennemminkin sen pohjalta, *mistä* Baudelaire kirjoittaa, kuin siitä, *miten* hän siitä kirjoittaa. Tai asian voisi ilmaista myös siten, että Baudelairen tyylin lumoavuus perustuu nähdäkseni siihen, että siinä ei ole kyse vain pinasta tai muodosta, johon sisältö puetaan. Baudelairen tapauksessa tyyli ei kuulu kuvauksen välineistöön, vaan se on tapa, jolla kuvatus asian laatu saapuu koettavaan läsnäoloon. Tällainen ajatus pitää sisällään eräänlaisen kätkeytyksen vastaavuusperiaatteen, joka vaikuttaa lähtökohtaisesti melko oudolta, mutta jolle löytyy tukea niin Baudelairen runoudesta kuin filosofiastakin. Baudelaire puhuu näet esim. runossaan *Tukka* (XXIII, s. 79) naisen mustista hiuksista merenä, johon on kätkeytynyt toinen meri. Kyseinen ilmaus, kuten myöskään muut vastaavat, ei olisi erityisen mielenkiintoinen jos se olisi vain kielikuva. Sen sijaan

sen aistinen ulottuvuus, sen kyky tarjota kuviteltava kohde ja pääsy kokemuksen äärettömiin ulottuvuuksiin saa sen vaikuttamaan lähinnä joltain sanojen alkemian muodolta. Asian voisi ehkä ymmärtää käänteisenä platonismina, jossa ei nousta yksittäisistä, aistittavista kohteista kohti abstrakteja ideoita, vaan jossa yksittäiset aistiset vivahteet tempaavat kohtaajansa materiaalisiin äärettömyyksiin ja niiden asymmetrisiin syvyyksiin. Tästä näkökulmasta katsottuna Baudelairen eksotismia, dekadenssia, ja muita hänen tyylistään helposti tunnistettavia piirteitä ei voi pitää ainoastaan estetisointina. Ne on sen sijaan tulkittava salaoviksi, joiden kautta lukija voi astua todellisuuden tasoille, joilla pätevät toisenlaiset lainalaisuudet kuin reflektiivisessä ulottuvuudessa. Ne ovat, toisin kuin tietoisuuden reflektiivinen osa, läpinäkymättömiä, ja niitä voisi ehkä kutsua luonnehtia Pascalin tavoin "sydämen" alueeksi, jolla on omat syynsä, joita järki ei aavista. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että ne olisivat irrationaalisia tai mahdottomia jakaa esim. kirjallisessa mielessä.

Sydämen alueen ero reflektiiviseen alueeseen voidaan osoittaa hyvin esim. sanan "kokemus" monimielisen merkityksen kautta. Reflektiivisesti ajateltuna kokemus on mielen sisältö, jolla on muoto. Näiden komponenttiensa varassa se on periaatteessa jaettavissa myös toisille. Sydämen alueella kokemus viittaa ennemminkin asian parissa oleskelun kautta saavutettuun tuttuuteen, johon kuuluu vahvasti yksityinen ja kätkeyty puolensa. Tätä kätkeytyä puolta ei voi varsinaisesti sanoa, koska se ei halua tulla avoimesti ilmaistuksi, mutta sen läheisyyden voi kyllä välittää sanallisesti niin, että sen vaikuttava voima voi koskettaa lukijaa. Normaalisti tätä vaikutusta selitetään mielikuvituksen tai assosiaation keinoin. Nämä lähestymistavat ovat kuitenkin siinä mielessä vajavaisia, että tällaiset kokemukset eivät viittaa ainoastaan omaan, sisäiseen toimintaansa, vaan ne pitävät sisällään myös eksistentiaalista sisältöä, joka ylittää annetut mielekkyyden horisontit ja tarjoaa kosketuspinnan sellaisiin merkityksellisyyden tapahtumisen tasoihin, jotka ovat teoreettisen ajattelun abstraktin luonteen tähden jääneet suuressa määrin käsittelemättä. Baudelairen runouden merkitys pohjaa mielestäni pitkälti juuri siihen tapaan, jolla hän on onnistunut avaamaan ajattelulle tien tällaisille alueille.

Charles Baudelaire: *Pahan kukat* Sammakko, 2011. Suomentanut Antti Nylén